

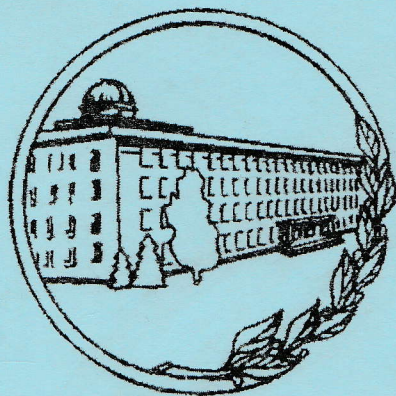
Халоговко
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г.ШЕВЧЕНКА

ВІСНИК

*Чернігівського державного
педагогічного університету*

Випуск 50

Серія: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Чернігів 2008

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Друкується за рішенням вченої ради Чернігівського
державного педагогічного університету
імені Т.Г. Шевченка

**Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені
Т.Г.Шевченка. Випуск 50. Серія: педагогічні науки: Збірник. — Чернігів:
ЧДПУ, 2008. — № 50. — 253 с.**

Свідоцтво ЧГ № 171 від 30.11.1998 р.

Технічний редактор *О. Клімова*

Верстка та макетування *О. Жук*

Підписано до друку 30.01.2008 р. Формат 200x290 1/16. Друк на різнографі.
Обл. друк. арк. 14,98. Ум. друк. арк. 18,90. Наклад 80 прим. Зам. №207.
Редакційно-видавничий відділ ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка,
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, оф. 208.
т.65-17-99

Рудник Т.В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ В УКРАЇНІ.....	180
Рябуха І.М.	
ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	183
Сачок В.О.	
ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ХВОРЮТЬ НА ДЦП, В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ.....	187
Сидоров В.Н., Сидорова Н.В.	
РОЛЕВОЙ ТРЕНИНГ МЕНЕДЖЕРОВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ: ОПЫТ РАЗРАБОТКИ И ПРОВЕДЕНИЯ.....	190
Скок А.Г.	
СІМ'Я ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ.....	196
Тарасюк Л.В.	
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОДНА З СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ.....	200
Третяк О.С.	
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ ЗВІЛЬНЕНИХ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	203
Тур О.М.	
ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ.....	207
Філь О. В.	
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЗМІСТОВОГО КОМПОНЕНТУ ГОТОВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	210
Холоденко О.В.	
ІНШОМОВНЕ СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	213
Цибко Г.Ю., Янченко Т.В.	
ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	217

змістовому модулі розглядається соціально-педагогічний та діагностичний корекційно-розвиваючі можливості методу; студентами розроблено казкотерапевтична програма роботи з певною категорією клієнтів соціально-

Педагогічними умовами формування інформаційно-змістової готовності соціального педагога, поряд із іншими, є збагачення форм самостійної роботи та навчання із практикою. У зв'язку з цим, у програмі спецкурсу «Основи казкотерапії» аудиторними лекційними заняттями значна роль відводиться самостійній роботі студентів, увага при організації якої приділяється підготовці студентів до науково-дослідної роботи.

У процесі оволодіння спецкурсом студенти залучаються до наступних видів самостійної роботи:

- самостійна робота під час основних аудиторних занять (реалізується у вигляді підготовки студентів до лекцій, практичних занять, робота на семінарах);
- самостійна робота під контролем викладача у формі індивідуальних консультацій;
- позааудиторна самостійна робота (при виконанні домашніх завдань, розробці програми комплексної казкотерапії). Цей вид самостійної роботи передбачає найбільш повну реалізацію творчого потенціалу студентів у рамках самостійної організації професійної діяльності.

Контроль за виконанням самостійної роботи студентів у рамках спецкурсу «Основи казкотерапії» проводиться за двома критеріями. За першим – часом проведення – можна виділити поточний та результуючий контроль. За другим – способом проведення – самоконтроль, взаємоконтроль та контроль з боку викладача. Таким чином, заліковий бал за результатами спецкурсу "Основи казкотерапії" максимально об'єктивно відображає рівень засвоєння студентами теоретичного матеріалу. Важливою складовою підсумкової оцінки є також бали, які студенти виставляють одне одному за результатами взаємоконтролю.

Підводячи підсумки слід зазначити, що формування інформаційно-змістового компоненту готовності є необхідним для ефективної фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії у професійній діяльності. Ця підготовка полягає у засвоєнні студентами системи загальнонаукових та спеціальних знань під час вивчення спецкурсу "Основи казкотерапії".

Надійшла до редакції 16.11.2007 р.

О.В. Холоденко

ІНШОМОВНЕ СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкривається формуючий вплив іншомовного соціокультурного середовища на моральний світогляд особистості, як регулятора її соціальної поведінки, та значення володіння мовними практичними вміннями і навичками, як умови успішної соціалізації особистості.

В статье рассматривается формирующее влияние иноязычной социокультурной среды на моральное мировоззрение личности, как регулятора ее социального поведения, а также значение владения языковыми практическими умениями и навыками, как условия успешной социализации личности.

The article deals with the problem of forming influence of the socio-cultural environment to the personal moral world view as the regulator of the personal social behavior and meaning of foreign language skills for the successful socialization of personality.

Згідно концепції освіти ХХІ століття, що розроблена комісією ЮНЕСКО, проблема молоді у наш час полягає в тому, щоб «навчитися жити». «Навчитися жити», згідно з концепцією, означає розвивати власну особистість, діяти, проявляючи незалежність, самостійність мислення, особисту відповідальність, прагнути відповідати вимогам суспільних норм і моралі.

Тому однією з актуальних проблем сьогодення, яку розглядає соціальна педагогіка є вивчення та обґрунтування формуючого впливу іншомовного соціокультурного середовища, як педагогічної умови соціалізації особистості.

Відповідно до об'єктивних умов сучасного життя, соціалізація особистості відбувається за умов активного формуючого впливу соціокультурного середовища, як рідного так і іншомовного. Соціальні, економічні та політичні події країн світу спрямовані на створення єдиної людської спільноти, чий принципи життєдіяльності ґрунтуються на гуманістичних засадах, загальнолюдських моральних цінностях. Тому, особистість, чие соціальне становлення відбувається саме за таких умов, використовує соціальний досвід життя інших країн, інших народів, оволодіває іноземною культурою та духовними цінностями цієї культури і одночасно інтегрує в іншомовне соціокультурне середовище через практичну діяльність, комунікацію, освіту, засоби масової інформації, Інтернет, мовні та країнознавчі знання, таке ін. Відповідно для молодих людей в умовах їх соціального становлення, дуже важливе знайомство зі способом життя людей у інших країнах, іншою соціокультурою, історією, мовою, соціокультурним контекстом спілкування як умовою формування соціально активної, творчої особистості.

Тому *метою* статті є проаналізувати окремі аспекти формуючого впливу іншомовного соціокультурного середовища на молодь, як умову її соціального становлення.

Питання про соціокультурний аспект, як визначальний у формуванні гуманістично зорієнтованої особистості, яка прагне до співробітництва, налагодження контактів між людьми різних країн на основі власної діяльності, яка визначається загальнолюдськими пріоритетами, знайшло теоретичне і методичне обґрунтування у працях багатьох учених (Є.М.Верещагін, Н.І.Гез, Л.П.Голованчук, І.О.Зимня, В.Г.Костомаров, О.О.Леонтьєв, Ю.І.Пассов, В.Г.Редько, В.В.Сафонова, Л.М.Смелякова, Г.Д.Томахін, В.М.Топалова та ін.).

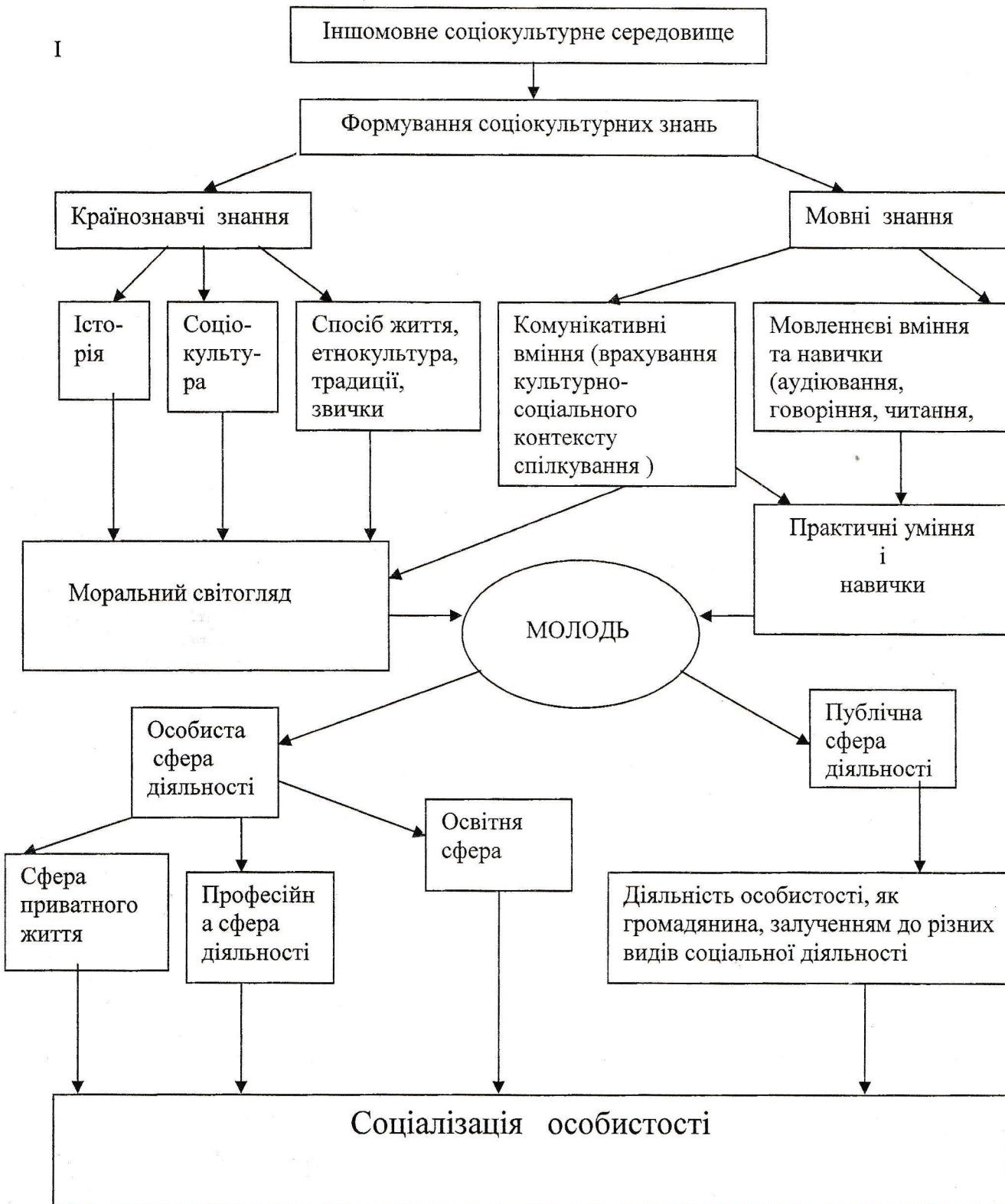
Так як, під особливостями країни, як *іншомовного соціокультурного середовища* розуміють середовище існування та життєдіяльності народу, яке характеризується рівнем розвитку суспільства, його історією, типами і формами організації життя і діяльності людей, людськими взаємовідносинами, процесом створення і виробництва матеріальних і духовних цінностей, доцільно виокремити його компоненти, які здійснюють формуючий вплив на особистість. Серед них можна назвати:

1. Матеріальні цінності (виробництво, техніка, технології, машини, споруди, особисті цінності та ін.).
2. Духовні цінності (традиції, культура, мова, історія, література, норми моралі і права, знання, мистецтво, обряди, естетичний розвиток суспільства, світогляд, спосіб і форми спілкування людей).
3. Соціальні інститути, політичний устрій, суспільні події.

Враховуючи соціально-формуючу суть впливу іншомовного соціокультурного середовища, вважаємо за доцільне виокремити ті компоненти, які за суттю можуть мати багатозначний аспект, а за своїми функціями бути оптимальними для соціалізації особистості. Тому із загальної кількості компонентів виділяємо *моральні цінності* як ті що, трансформуючись у переконання і якості особистості, починають виконувати функцію регулятора соціальної поведінки та *мову*, яка є практичним засобом соціалізації особистості, оскільки, володіючи іноземною мовою, особистість не лише прилучається до культурних цінностей іншого народу, але й досягає професійного зростання, підвищує свій рівень освіченості, здійснює входження в новий соціокультурний простір.

Виходячи з того, що однією з педагогічних умов успішної соціалізації молоді в умовах сучасного суспільства є демократизація та гуманізація виховного і формуючого процесів, які відбуваються під впливом іншомовного соціокультурного середовища, нами запропонована модель соціалізації особистості засобами іншомовного соціокультурного середовища.

Рис.1 Модель соціалізації особистості засобами іншомовного соціокультурного середовища

Іншомовне соціокультурне середовище є основою для формування соціокультурних знань, серед компонентів яких ми виокремлюємо країнознавчі і мовні знання.

Країнознавчі знання не тільки сприяють розвитку загальної ерудиції особистості, але й формують її моральний світогляд, який виконує програмну функцію у соціальній поведінці юнаків та дівчат. Так, наприклад, історія країни пам'ятає імена національних героїв, які є предметом зразка

патріотизму та любові до Батьківщини. Історичні події у яких розкриваються кращі національні риси народу, його національна самосвідомість та неповторність, також є підґрунтям для моральної оцінки, яка формується у свідомості особистості, забезпечує її моральне становлення.

Культура (власне соціокультурна інформація), спосіб життя, культура поведінки носіїв мови (етнокультурна інформація), семіотичні норми та ін. відбиває соціально-детермінований досвід носіїв мови, специфіку поведінки і мовленнєвого спілкування у певному соціокультурному середовищі. Так, наприклад, в основі сучасного англійського мовленнєвого етикету покладений принцип гуманізму, співпраці, людяності, який вимагає дотримання певних моральних вимог: ввічливості, делікатності, толерантності, тактовності. Так характерним у мовленнєвій поведінці носіїв англійської мови є те, що в ній важливе місце займають вирази подяки, різні форми вибачення, ввічливі форми прохання, надання допомоги, таке ін. Таким чином, уміння здійснювати ефективне спілкування за дотримання правил мовленнєвого етикету є невід'ємною характеристикою справді вихованої високоморальної особистості. Недаремно психологи стверджують, що «процес удосконалення комунікативної компетенції неправомірно відривати від загального морального розвитку особистості» [1, с.8].

Мовленнєвий етикет супроводжується невербальними засобами спілкування: мімікою, жестами, інтонацією, манерами, таке ін. Невербальні засоби спілкування є різними для представників різних культур, і нерозуміння їх специфіки, недотримання певних сценаріїв порушує комунікацію між представниками двох культур. Але у будь-якому випадку співрозмовник віддасть перевагу людині з доброзичливим обличчям, з позитивною емоційністю, людині, яка демонструє повагу, доброзичливість, коректність, толерантність.

Потужною духовною основою нації є традиції і звички. Через традиції успадковуються загальнолюдські моральні цінності, народні ідеали. Знання традицій інших народів, порівняння їх морально-етичного змісту з традиціями рідного народу формує уяву про загальнолюдські пріоритети, які визначають духовний світ особистості.

Таким чином, через історію інших народів, їх соціокультуру та етнокультуру, через зіставлення цих компонентів країнознавчих знань зі знаннями про рідну, національну історію, культуру, особливості рідного, національного етносу, формується моральний світогляд особистості на основі якого відбувається самовиховання, самовдосконалення, самоствердження, а відтак успішна соціалізація особистості.

З іншого боку, зупинившись на практичному використанні іноземної мови, як компоненту соціокультурних знань, необхідно підкреслити що, володіючи іноземною мовою, особистість не тільки збагачує свій внутрішній світ через соціокультурну компетенцію та формує власний моральний світогляд, але також може успішно реалізуватись у різних сферах життєдіяльності: приватного життя, професії, освіти, публічної діяльності та ін.

Виходячи з цього, на нашу думку, є доцільним до практичної соціальної роботи спрямованої на соціальний захист молоді (наприклад, до роботи соціальних гуртожитків) додати впровадження інтенсивного курсу навчання іноземній мові (англійській, як мови міжнародного спілкування) за тематиками пов'язаними з соціальною та професійною діяльністю: міжособистісні стосунки (у молодіжному середовищі, у навчальних закладах, з представниками влади, в органах влади), умови сучасного життя, соціальний захист молоді у суспільстві, освіта, дозвілля, ділове спілкування (трудова взаємовідносини, праця, виконання професійних обов'язків), тощо.

Мовний матеріал рекомендуємо добирати відповідно до критерію мінімізації, що означає: об'єм мовного матеріалу визначається тим наскільки необхідне володіння певним матеріалом для виконання певних соціальних ролей. Як афористично підмітив Ю.І.Пассов, «визначення того, чому навчати..., залежить від того, *навіщо* навчати» [4, с.30]. Так, наприклад, при підготовці дівчат до виконання професійних обов'язків секретаря (у соціальному гуртожитку), навчальний матеріал підбирається доцільно до діяльності пов'язаною з відповіддю на телефонні дзвінки, бронюванням квитків для ділового відрядження, запрошенням на конференцію, тощо. Для цього, щоб не відбувалось «розмивання» лексичного матеріалу, доцільно сконцентруватись на спеціальній лексиці відповідного фаху, що на думку О.О.Маркіної залучає до «можливої іншомовної діяльності фахівця» [2].

Отже, соціокультурне середовище є умовою формування соціокультурних знань молоді особистості. Соціокультурні знання через країнознавчу і мовну компетенцію допоможуть сформувати моральний світогляд особистості та допоможуть набуті їй практичних мовних умінь і

навичок. Моральні загальнолюдські цінності, трансформуючись у переконання і якості особистості, починають виконувати функцію регулятора соціальної поведінки, яка відповідає очікуванням суспільства, а практичне використання мовних знань дасть молодій особистості значно більше можливостей для успішної соціалізації.

Подальшими науковими напрямками досліджуваної теми можуть бути визначення і обґрунтування методів, форм і видів практичної роботи, спрямованої на механізм соціалізації особистості засобами іншомовного соціокультурного середовища.

Література

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. - К.: УЗМН, 1998. - 204 с.
2. Зимняя И.А. Психологическая характеристика слушания и говорения как вид речевой деятельности // Иностранные языки в школе. - 1973. - № - С. 66-72.
3. Маркина А.А. Организация взаимосвязанного обучения видам речевой деятельности с учетом возможной иноязычной деятельности специалиста // Взаимосвязанное обучение видам речевой деятельности в неязыковом вузе: Сб. науч. тр. Кубанского гос. университета. - Краснодар, 1985. - С. 21-28.
4. Морякина И.А. Этикетность и этнокультурные особенности речевого поведения личности // Язык и культура. Вторая международная конференция. Тезисы. - Часть 1. - К., 1993. - С.107.
5. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. - М.: Прогресс, 199. - 714с.
6. Левицька О. Моральний розвиток особи. - К.: Політвидав України, 1990. - 174 с.
7. Пассов Е.И., Кузовлев В.П., Коростелев В.С. Цель обучения иностранному языку на современном этапе развития общества Иностранные языки в школе. - 1987. - № 6. - С. 29-33.
8. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching: Second Edition. - Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1987. - 285 p.
9. Savignon S. J. Communicative Language Teaching: State of the Art // State of the Art: TESOL Essays. - Alexandria, Virginia, USA: TESOL, Inc., 1993.-P.35-51

Надійшла до редакції 12.11.2007 р.

Г.Ю. Цибко, Т.В. Янченко

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Автори статті розглядають можливості інформаційно-технічного забезпечення деяких дослідницьких методів у процесі наукової роботи у сфері соціальної педагогіки.

Авторы статьи рассматривают возможности информационно-технического обеспечения некоторых исследовательских методов в процессе научной работы в сфере социальной педагогики.

Authors of article consider opportunities of information-technical supply of some research methods during scientific work in sphere of social pedagogic.

Необхідність проведення досліджень у галузі соціальної педагогіки диктується тим, що вони дозволяють отримати достовірні та об'єктивні знання про сутність явищ і процесів, які відбуваються у дитячому та молодіжному середовищі, сприяючи тим самим ефективному пошуку нових рішень у царині виховання, зростанню уваги до пізнання запитів дитини, вдосконаленню механізмів, що регулюють суспільну життєдіяльність особистості. Важливою проблемою є пошук оптимальних методів одержання достовірних наукових знань про людину, її соціальні зв'язки, певним чином інтегровані в індивідуальні риси даного суспільства. Окрім того, застосування комплексу взаємодіючих методів наукової діяльності забезпечує достатньо високу вірогідність результатів дослідження.

Проблеми методології та методів соціально-педагогічного дослідження висвітлені, зокрема, С.О. Борисюк, А.І. Конончук, Ю.М. Щербіною, Н.І. Яковець [1]. Метою пропонованої статті є